

SOU 2012:20 Kvalitetssäkring av forskning och utveckling vid statliga myndigheter

Sammanfattning

Inspektionen för Socialförsäkringen (ISF) kan inte tillstyrka "4. Ett vetenskapligt råd vid varje FoU-myndighet". ISF anser att inrättandet av vetenskapliga råd inte behöver vara den bästa lösningen för varje myndighet. Förslaget om vetenskapliga råd kan därtill bli svårt att realisera, eftersom det sannolikt är besvärligt rekrytera experter i tillräcklig omfattning. Risken är att de vetenskapliga råden inte håller tillräcklig kvalitet.

ISF anser att förslaget "6. Regelbunden utvärdering av myndigheternas forskningsverksamhet" av samma skäl som ovan kan bli svårt att realisera.

ISF anser att det är otydligt vad förslaget om "5. Snara åtgärder för höjd nivå på vissa myndigheters kvalitetssäkring" egentligen innebär.

ISF konstaterar att det saknas kostnadsberäkningar av lämnade förslag. Utredningen har inte följt kommitteförordningen (1998:1474) 14§.

ISF anser vidare att urvalet av myndigheter som ingår i undersökningen är för snävt och att urvalsprincipen kan ifrågasättas.

5. Analys och förslag

ISF kan inte tillstyrka förslaget "4. Ett vetenskapligt råd vid varje FoU-myndighet". Det är inte säkert att ett vetenskapligt råd är den bästa lösningen för varje myndighet. I de fall en myndighet redan nu har ett vetenskapligt råd har det sin egen förklaring. Varje myndighet bör själv bestämma om och i vilka former kvalitetssäkring bör ske.

ISF anser därtill att detta förslag (4) och "6. Regelbunden utvärdering av myndigheternas forskningsverksamhet" kan bli svåra att realisera. Detta

eftersom det skulle vara svårt att rekrytera externa experter, speciellt i ett litet land som Sverige. Risken är med sådana förslag är att de vetenskapliga råden och utvärderingarna inte innehåller tillräcklig kvalitet.

Utredningen är medveten om att det kan finnas rekryteringsproblem (se s. 45 och s. 47). Utredningen ger emellertid ingen vägledning hur de vetenskapliga råden ska kunna skapas och gör heller ingen analys av vad detta kan kosta. Vissa av dessa råd kan förmodligen besättas med utländska experter. Om, och i så fall i vilken utsträckning, råden faktiskt kan skapas och fungera som det är tänkt på de relevanta myndigheterna är en betydelsefull faktor för bedömningen av förslaget. Detsamma gäller de föreslagna utvärderingarna. En sådan analys saknas emellertid i utredningen.

ISF anser att det är otydligt vad förslaget om "5. Snara åtgärder för höjd nivå på vissa myndigheters kvalitetssäkring" egentligen innebär. Det bör framgå hur man rent konkret ska åstadkomma detta.

Mot bakgrund av det ovan sagda finns det kostnadsmässiga konsekvenser av förslagen. På s. 49 anges emellertid att de förslag som lämnas inte föranleder konsekvensbeskrivningar, vilket ISF finner underligt. Utredningen har därmed inte följt kommittéförordningens generella bestämmelser, vilket gör det omöjligt att ta ställning till kommitténs förslag vid sidan av de invändningar i sak som har redovisats ovan.

2.1 och 5.2: Urval av myndigheter

ISF anser att urvalet av myndigheter som ingår i undersökningen är för snävt. Som konstateras på s. 15 finns ingen skarp gräns mellan forskning å den ena sidan och utveckling å den andra. Utgångspunkten att koncentrera utredningen på forskning leder enligt utredaren till en urvalsprincip som innebär att inspektioner på utbildnings-, arbetsmarknads- och socialförsäkringsområdet automatiskt inte medtagits. Detta kan ifrågasättas.

Andra myndigheter såsom t.ex. Statistiska Centralbyrån ingår i urvalet men anger själva att de inte befattar sig med forskning av det efterfrågade slaget och har därför inte deltagit i enkäten.

Detta kan tyda på ett otillräckligt förarbete kring urvalet. ISF anser att utredningen hade kunnat rikta enkäten till en bredare grupp av myndigheter och kompletterat svarsbortfall med speciella enkätfrågor till de myndigheter som inte velat delta.

Utredningens urvalsprincip innebär att t.ex. ISF inte ingår.

ISF:s forskningsaktivitet och metoder för kvalitetssäkring

För att tydliggöra varför ISF hade bort ingå i urvalet, men även som en illustration till att det kan finnas olika lösningar på hur kvalitetssäkring av

forskning vid myndigheter kan göras, följer nedan en beskrivning av ISF:s forskningsaktivitet.

ISF bedriver projekt som är att betrakta som forskning eller har betydande forskningsinslag (enligt ISF:s egen uppskattning rör det sig om 35-40 procent av samtliga ISF:s projekt). Som exempel på grundforskning från ISF kan nämnas regeringsuppdraget om långtidssjukfrånvaro hos föräldrar och deras barn (se ISF-rapport 2010:7).

ISF har ambitionen att skapa en forskningsmiljö som kan betecknas som multidisciplinär. ISF har breda samarbeten mellan företrädare för flera discipliner, såsom nationalekonomi, medicin, statskunskap och företagsekonomi. Dessa samarbeten involverar kunskaper, metoder, terminologi och expertis från skilda vetenskapsgrenar. ISF:s sammansättning av forskare från olika vetenskapsgrenar och expertis från alla delar av socialförsäkringsområdet är sällsynt. ISF har vidare ett djupt samarbete med andra institut såsom Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) när det gäller t.ex. data, analys och metoder.

ISF:s forskning är att beteckna som huvudsakligen empirisk, det vill säga forskning som testar en hypotes genom empirisk analys. Statistiska analyser och statistiska undersökningar är centrala. Även fallstudier förekommer, eftersom syftet kan vara att få fram ny kunskap på djupet om någon process eller social relation.

Forskningsfrågor diskuteras i ISF:s insynsråd, i vilket ingår flera forskare. ISF har även extern kompetens för att uttala sig om relevansen av forskningen. Myndigheten har en vetenskaplig rådgivare som bistår myndigheten främst på utvärderingsområdet. ISF skapar för närvarande ett medicinskt råd med medicinskt sakkunniga som ska bistå myndigheten inom det medicinska området. En del av rådets uppgifter är naturligen att även granska och kvalitetssäkra forskningsprojekt.

ISF:s forskare arbetar i stor utsträckning på samma sätt som forskare på universitet och högskolor så vitt gäller meriterings- och kvalitetssäkringsnormer. Forskningsverksamheten vid ISF liknar i hög grad den som bedrivs vid landets universitet och högskolor. Den största skillnaden är att forskarna vid ISF för det mesta är tillsvidareanställda och därför inte behöver ansöka om extern finansiering för lönebidrag samt att forskningen som utförs är i linje med ISF:s uppdrag. Däremot finns forskare anställda på ISF som har deltidstjänst vid ett universitet eller högskola. Den anställningen kan således vara indirekt beroende av anslag från externa forskningsfinansiärer.

Forskningsaktiviteten och forskningskompetensen bland de anställda vid ISF är hög. Av de anställda i kärnverksamheten utgör forskarna 35-40 procent. Av dessa har 13 doktorsgrad, 1 licentiatexamen, 2 docentgrad och 1 är professor. Den sammanlagda publikationsmängden är stor och forskarna deltar bl.a. som föredragshållare vid internationella konferenser.

Som exempel på ISF:s nära samarbete med forskarsamhället och därmed implicit på ISF:s kvalitetssäkring av forskningen kan följande anges.

- ISF eftersträvar och uppmuntrar en internationell publicering och deltagande i internationella konferenser i samband med pågående eller

efter avslutad forskningsaktivitet. I detta ligger oftast en motprestation i form av att agera referee åt tidskrift.

- ISF anlitar regelbundet externa referees för synpunkter på rapportutkast.
- ISF:s forskare deltar i nationella och internationella nätverk av olika slag. Dessutom har forskare vid ISF ansvarat för ett antal nationella och internationella konferenser och workshops.
- Flera av ISF:s forskare är affilierade till andra universitet eller institut. Därtill har ISF avsikten att affiliera externa forskare till myndigheten från olika discipliner.
- ISF har i vissa fall valt att finansiera doktorandstudier inom olika discipliner vars avhandlingsämnen är inom socialförsäkringsområdet.
- ISF har bidragit med finansiering av datainsamling och andra resurser i en internationell undersökning.

I detta ärende har generaldirektör Per Molander beslutat. Daniel Hallberg har varit föredragande.

Per Molander
Generaldirektör

Daniel Hallberg
Kompetensområdeschef med
ansvar för effektivitetsgranskning
och utvärdering